

Motion till riksdagen

1986/87:Jo810

Jan Jennehag m. fl. (vpk)

Vattensituationen i Bottniska viken

Det är kanske bristerna på allmänt omfattade kunskaper om de förhållanden som påverkar situationen i Bottniska viken och det måttliga intresset för detta hav, som saknar det stora och spektakulära, som gjort att en så kraftig förändring av dess natur har kunnat pågå en längre tid.

Fil. lic. Henrik Österholm. Tidskriften Skärgård 1984:3 (utgiven vid Åbo akademi)

Östersjön är ett mycket förorenat hav. Sverige har, som största kustägare, ett särskilt ansvar för att bevara och förbättra betingelserna för ett rikt växt- och djurliv i Östersjön. Under hela detta sekel har vattnet fått ta emot gifter och avfall i mängder som gjort situationen synnerligen allvarlig, särskilt i Bottniska viken.

Bottniska viken utgör en hydrogeografiskt isolerad del av Östersjön och har mycket särpräglade egenskaper. Geografiskt räknas till Bottniska viken Ålands hav, Skärgårdshavet, Södra Kvarnen, Bottenhavet, Norra Kvarnen och Bottenviken. Bottenhavet och Bottenviken kan i sin tur betraktas som två avgränsade system som skiljer sig, både hydrodynamiskt och biologiskt, från varandra.

Gamla problem ännu utan lösningar

Landområdena kring Bottniska viken är både på svenska och finska sidan kulturbygder. Människan har under lång tid haft vattnet som resurs för sin försörjning. Industriell verksamhet av betydelse har också funnits under lång tid. Bottniska viken *torde vara ett av de hav som blivit mest påverkat* av förhållandena i de omgivande fastmarksområdena. Koncentrationen av industri av det slag som förorenar havsvatten är betydande. Speciellt i det finländska kustområdet bedrivs ett intensivt jordbruk med riklig användning av vattenlösliga kemiska ämnen. Bottniska viken har använts, ofta dolt, men även med ansvariga myndigheters godkännande, som avstjälningsplats för ämnen som man inte vetat hur man annars skulle bli kvitt. Behållare med gifter har dumpats till havs, i närheten av industrier eller helt enkelt grävts ner på fabriksområden i from förhoppning att de aldrig skulle komma att läcka ut sitt innehåll.

Mellan Finland och Sverige finns sedan 1972 ett samarbetsavtal för att samordna forsknings- och utredningsarbete om föroreningsförhållandena. Det finns en överväldigande mängd data om vattensituationen. Ett stort antal rapporter om skador på fågel, säl, fisk, lägre djurarter och växter har publicerats under årens lopp. Vi vet att det finns lignin, klorfenoler, syreförbrukande ämnen, titanoxid, kvicksilver och andra tungmetaller, arsenik, syror, fluorider, cyanider, tjärämnen och ytterligare organiska ämnen, både kända och okända – samt på senare tid insikten om att utsläpp från massaindustrins blekerier kan innehålla dioxiner. Ingen kan undgå att förstå att detta också påverkar människan negativt. Behöver vi veta mer? Är informationen så omfattande att den har blockerat förmågan att fatta politiska beslut?

Samhällsinsatser krävs

Den enda vägen, och samtidigt svåra, är att radikalt minska föroreningen. Det är fråga om komplicerade industriutsläpp som kan kräva ändringar i tillverkningsprocesserna och tillämpning av ofullständigt utvecklad reningsteknik. Marknadsekonomins inneboende oförmåga att själv reglera miljöstörningar kan kräva lagändringar. Finansieringen kan behöva lösas med samhällets hjälp.

Utökad samverkan med Finland är nödvändig. Allt pekar på att *problemen inte löses utan kraftfulla och politiskt mycket medvetna samhällsåtgärder*. Samtidigt måste sägas att läget inte är hopplöst. Bottniska viken är fortfarande till stora delar ett fungerande ekosystem. Vi kan fortfarande få näring från havet som inte är otjänlig som människoföda. Vissa åtgärder har redan gjort resultat. Halterna av DDT och PCB har minskat, vilket troligen kommer att förbättra sälars och havsörnars förmåga att fortplanta sig, såvida inte ersättningsämnen för PCB och DDT också har samma giftverkan på dessa djur.

Forskning

Vi har sålunda kunskap som klart visar att åtgärder måste till snabbt, men inte vilka, i vilken ordning de skall tas och de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika alternativ. Vi behöver en forskningsenhet utefter Norrlandskusten med kompetens att ta sig an dessa frågor. En forskningsstation finns i Norrbyskär utanför Umeå, men med otillräckliga resurser för närvarande och annan inriktning än vad som nu krävs. Om den nya forskningsenheten kan samordnas med Norrbyskär, eller förläggas till annan plats, bör utredas omgående.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder omedelbart vidtas så att föroreningarna i Bottniska viken minskas,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en forskningsenhet utmed Norrlandskusten.

Stockholm den 27 januari 1987

Jan Jennehag (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

John Andersson (vpk)

Paul Lestander (vpk)